

29. Летучие заметки // Южная копейка. – 1916. – 28 июня. – С. 2.

30. Театральный налог // Юго-Западный край. – 1916. – 16 сентября. – С. 2.

Безуглий Андрей, Герасимов Тимофей. Влияние Первой мировой войны на театральную жизнь городов Правобережной Украины (1914–1916 гг.). В статье освещаются особенности положения театра в Правобережных городах в 1914–1916 гг. Установлено, что начало Первой мировой войны привело к популяризации зрелищ в городской жизни, что прежде всего следует связывать с проводимой в Российской империи антиалкогольной кампанией. Выясняется что в военное время театр ощущал большие проблемы с финансированием, а также нехватку артистов, которых мобилизовали на фронт. Нередко театральные работники вынуждены были искать дополнительные заработки, поскольку размер получаемой зарплаты на фоне всеобщей дороговизны поставил их на грань выживания. Существенно изменился театральный репертуар, значительная часть которого была связана с немецкой и австрийской культурой. Вместе с тем в городах процветали «театры миниатюр». Они ориентировались на рядового зрителя, который не обладал высоким культурным уровнем и утончённым художественным вкусом.

Ключевые слова: театральная жизнь, Первая мировая война, Правобережная Украина, города, театр миниатюр.

Bezuglyi Andrii, Gerasymov Tymofiy. The Influence of the First World War on the theatrical life of the Right-Bank Ukraine (1914–1916). The theatre state peculiarities in the Right-Bank towns in 1914–1916 are elucidated in the article by the author. It's established that the beginning of the First World War coursed sight popularization in town life which should be connected with anti-alcohol company taken place in the Russian Empire. It's clear that at the war time the theatre had great problems in financing and the actor's storage, who were mobilized to the front. The theatrical workers often had to look for additional earnings because the rate of salary on the total high cost of living background put them on the brink of survival. The theatrical repertoire considerably changed, the substantial part of which was connected with German and Austrian cultures. At the same time "miniature theatre" was prospered in the towns. They were oriented toward an ordinary spectator who didn't possess a high culture level and a refined artistic taste.

Key words: theater life, the First World War, the Right-Bank Ukraine, towns, theatre of miniature.

Статтю подано до редколегії
11.03.2017 р.

УДК 94(477.8):[271.4-789-42-058.6УГКЦ]"1914/1918"

Юрій Скіра

Лихоліття Першої світової війни як чинник формування досвіду протистояння викликам воєнного часу в монахів Студійського уставу

У статті розглянуто вплив лихоліття Першої світової війни на формування досвіду протистояння викликам воєнного часу в монахів Студійського уставу греко-католицької церкви. Проаналізовано долю цього покоління студитів, представники якого під час Голокосту рятуватимуть євреїв, опираючись на пережитий ними досвід глобальної війни.

Ключові слова: Перша світова війна, монахи, досвід, переслідування, євреї, Голокост.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вивчення діяльності монарших спільнот греко-католицької церкви під час Першої світової війни, їхнього побуту та сприйняття подій, в епіцентрі яких вони опинилися через пересування лінії фронту двох воюючих блоків, залишається малодослідженою темою в українській історіографії. Здебільшого історики розглядають загальне сприйняття тих викликів духовенством греко-католицької церкви [1, с. 160–192] або ж конкретним церковним діячем [2, с. 206–228]. Проте вужчий аспект, який стосується монашества, практично відсутній у публікаціях українських дослідників.

Мета статті – висвітлити історію спільноти монахів Студійського уставу з перспективи набуття ними історичного досвіду протистояння викликам воєнного часу. Відстоюється думка, що цей досвід

був надзвичайно важливим стосовно майбутнього цієї спільноти. У роки Другої світової війни їхній архімандрит, митрополит Андрей Шептицький, був організатором акції порятунку євреїв на території Львівської архієпархії греко-католицької церкви. Це була смертельно небезпечна діяльність, яка вимагала багатьох елементів. Потрібні були внутрішня психологічна готовність долати небезпеки й, найголовніше, – велика група осіб, які могли б пожертвувати собою в ім'я порятунку життя людей іншої національності та віросповідання. У тих умовах, маючи ці якості, митрополит Андрей Шептицький особливі сподівання покладав на монахів Студійського уставу, чий власне історичний досвід протистояння викликам воєнного часу, який вони набули під час лихоліть Першої світової війни, ідея християнських ідеалів та бажання йти на самопожертву відповідали викликам епохи й уможлилювали їхню діяльність у роки Голокосту.

Вклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Митрополит Андрей Шептицький на початку ХХ ст. був ініціатором відновлення традицій Східного чернецтва в Галичині [3, с. 447; 4, с. 133]. У межах цього задуму створено нову монашу спільноту, яка дотримувалася правил св. Теодора Студита, а 30 жовтня 1906 р. на конференції греко-католицького єпископату в Перемишлі [5, с. 146] одержала затверджений «Типікон Студитської Лаври святого Антонія Печерського в Скнилові під Львовом» [6; 7]. Протягом наступних десятиліть вона стала витвором клопіткої праці її архімандрита митрополита Андрея Шептицького та ігумена Унівської Святоуспенської лаври Студійського уставу ієромонаха Климентія (Шептицького), які були розробниками її основних документів [8; 9; 10]. Початки монахів-студитів були пов'язані з потребою тодішнього галицького українського суспільства в монашій спільноті, яка б приймала до себе осіб із різних соціальних станів [4, с. 133]. Наприкінці ХІХ ст. існувала лише одна чоловіча монаша спільнота – чин Святого Василя Великого, але до неї не приймали селян, робітників, слуг, тобто людей нижчого соціального стану без належної освіти [5, с. 146]. Митрополит Андрей Шептицький досить добре розумів тодішню проблему й робив перші спроби до її розв'язання [11, арк. 19; 4, с. 133]. У 1898 р. при філярку Новий Двір Свято-Юрського монастиря ЧСВВ у Кристинополі (сучасне м. Червоноград) заснована перша обитель із декількох молодих людей, які вирішили жити в чистоті, убожестві та послузі [11, арк. 21]. У 1901–1902 рр. в с. Олесько (тепер – село Бузького району Львівської області) самочинно виникла друга подібна спільнота селян [4, с. 135]. Митрополит Андрей Шептицький відвідав її і взяв під свою опіку [4, с. 135]. На основі цих двох груп створено перший монастир Студійського уставу [4, с. 135].

У контексті цього питання варто наголосити, що студити були відкритими для вступу селян, але не односторонніми [4, с. 134]. Це була універсальна монаша спільнота, яка поєднувала людей різного соціального походження [4, с. 134]. Її особливою ознакою було те, що в ній діяла засада, за якою всі монахи з вічними обітами, незалежно від того чи мали вони свячення, чи ні, наділялися однаковими монашескими правами й обов'язками [5, с. 149]. Це породжувало рівність у служінні й солідарність, яка відіграє велику роль у майбутньому переховуванні ними євреїв під час Голокосту.

Монаша спільнота студитів до Першої світової війни суттєво зросла. Про це свідчить те, що в 1907 р. вона нараховувала 16 братів та сім новиків, а в 1914 р. – уже 18 схимників, 23 архарії й три новики [12, с. 88]. Серед цієї генерації монахів, які допомагатимуть євреям переховуватися під час Голокосту, варто виділити ієромонаха Никона (Миколая Цюсюка 1967–1959), який разом із братом Василем (Володимиром Максимовичем) були засновниками першої спільноти в с. Олеську в 1898 р. [13, с. 245]. Ієромонах Никон (Цюсюк), будучи в 1943 р. настоятелем скиту св. Андрея в Лужках, дав змогу, розуміючи всі ризики та можливі наслідки, Курту Левіну перебувати в обителі понад рік [14, с. 85]. Це була досить передбачлива людина. Після прибуття Курта Левіна до Лужок, він відразу поінформував монахів про нового мешканця монастиря й строго заборонив їм навіть між собою розмовляти про єврейське походження їхнього гостя. Іншим представником цього покоління був ієромонах Теофан (Шевага 1889–1973). Він вступив до Скнилівської лаври св. Антонія Печерського 28 травня 1909 р., а облечини отримав з рук митрополита Андрея Шептицького 11 листопада 1909 р. [13, с. 260]. У 1931 р. одержав дияконські свячення в катедральному соборі св. Юрія у Львові [13, с. 300]. У роки переслідування євреїв допомагав Курту Левіну переховуватися спочатку в сиротинці при Свято-Іванівській лаврі у Львові, яким керував восени 1942 р. [14, с. 64], а пізніше у згаданих Лужках [14, с. 100–101]. Курт Левін мав контакти і з іншими представниками перших студитів [14, с. 69], проте вони не відіграли такої ролі в його порятунку, як ці два монахи.

Події початку Першої світової війни ввели монахів Студійського уставу в складне ХХ ст. для цих земель і їхніх народів. Спільнота одержала досвід воєнного лихоліття, що знадобиться їй у наступній Другій світовій війні, до викликів якої вона вже буде підготовлена. Під час Великої війни студити набули навиків виживання в несприятливих умовах глобального політичного й військового катаклізму. Про це розповідає монастирська хроніка ієромонаха Теофана (Шеваги) [13, с. 235–304] та спогади монахів, які публікувались у журналі «Ясна путь», що є важливим джерелом для вивчення історії внутрішнього життя студитських монастирів у міжвоєнний період.

У перший місяць Великої війни ніхто з монахів-студитів не усвідомлював, що в наступних тижнях постане питання, чи ця монаша спільнота взагалі існуватиме. Події на східному фронті розвивалися не на користь австро-угорської армії. На початку серпня 1914 р. в с. Скнилові розмістились угорські відділи, які відправлялися на фронт [13, с. 271]. Наступного дня після їх прибуття, в обідню пору, польова угорська жандармерія вдерлася до Скнилівської лаври св. Антонія Печерського [13, с. 271]. Монахи якраз ішли на роботи, тому не були готові до такого нападу [13, с. 271]. Воєнні заарештували сімнадцять студитів, не дали їм можливості навіть щось узяти з собою з необхідних речей і пішки, під прицілом багнетів, повели до Львова [13, с. 271]. Ієромонах Теофан (Шевага) так описує події, що відбулись у дорозі: «Коли тих бідних братів гнали до Львова, де по дорозі страшно били прикладами карабінів, а брата Пахомія один маляр пробив багнетом у плечі, брат упав, кров сильно ллялась, тоді якось загамували і заставили двом братам, щоб несли його на станцію у Львові. Отця Андрея, настоятеля, один малярський офіцер у Львові на станції так сильно вдарив чоботом у живіт, що о. Андрей впав на землю і зімлів, і така доля була майже всіх братів» [13, с. 271]. Ієромонах Климентій (Шептицький) зазначає, що студитів заарештували за звинуваченням у «русофільстві» [5, с. 148]. Ієромонах Теофан (Шевага) додає: «Їх заладували у вагони побитих, і там рівно ж вже були арештовані різні священики, монахині, переважно українська інтелігенція, завезли до околиць Відня, а там в таборі під голим небом на дощах і холоді були через три місяці. Пізніше кинулась пошесть, брушній і плямистий тиф, різні зарази, де дуже багато людей вимерло. А з наших братів помер молоденький брат Макарій» [13, с. 272]. Коли студитів звільнили, вони протягом 1914–1915 рр. жили в монахів ордену св. Бенедикта в Тиролі [5, с. 148].

Після того, як арештованих студитів повели до Львова, угорські відділи розграбували Скнилівську лавру св. Антонія Печерського [13, с. 271]. Вони знищили кивот, збездестили Найсвятіші Тайни [13, с. 271]. Пізніше, як зазначено в хроніці, «маляри п'яні вбиралися в фелони і ходили по хатах в селі... З варстатів рівно ж все зрабували, як сукна, полотна, скіри і т.д., з магазину збіжжя і муку, дальше з пивниць, а в кінці інвентар живий, т. є. пару коней, пару волів, п'ятнадцять штук корів, сім ялівок і багато дробу. На останку всі машини рільничі забрали і попродали в селі, млин знищили. А пізніше побили всі вікна, покололи двері, підлоги порубали і спалили» [13, с. 272]. У наступні роки війни монахам поволи вдалося налагодити життя в лаврі [13, с. 274]. Проте попереду Скнилівську лавру св. Антонія Печерського очікувало цілковите знищення під час Польсько-української війни 1918–1919 рр. [5, с. 148]. Після того, як 22 листопада 1918 р. відбувся відхід українських збройних частин зі Львова, розпочалась облога ними міста та с. Скнилів опинилось у центрі нового протистояння. Під час зими 1918–1919 рр. лавра була остаточно зруйнована [13, с. 276]. Ієромонах Никифор у своїх спогадах так описує те, що відбулося: «Було це в ночі з 19 на 20 грудня 1918 р. У монастирі ночували українські війська з наддніпрянських відділів. Утім, по півночі, около години пів другої рознеслось “Горить”. Огонь все знищив. Поляки зайняли монастир і окопались, а головно крились в пивницях. Українські батареї почали бити і розвалили до решти будинки, що ще стояли. В пивницях крилося сім монахів і сім хлопців і в смертельному страху очікували кінця. На щастя, нікого не забили, ані не ранили, але всі втекли в ночі під градом куль. Перед тим поляки монастир розграбували. Братів Венямина і Пахомія тяжко побили, а о. Ніконові і ще трьом братам казали в білий день серед куль нести свого раненого до Львова. Зреквізували худобу, а до курей стріляли на раз, два, тши. Весь же дорібок багатьох літ згорів. Годі описати знущання, які перетерпіли наші брати. Очевидно, відшкодування не одержали жодного» [15, с. 19].

У контексті тематики страждань монахів-студитів під час Першої світової війни варто також акцентувати на тому, що багато братів було мобілізовано до лав австро-угорської армії на початку розгортання бойових дій на балканському фронті. У хроніці зазначено: «При першій мобілізації перед війною 1914 р. забрали мусово братей до війська. Брата Йосифа Дубину, рідного брата

о. Никифора, брата Станіслава, брата Миколая, т. є. архари, і схимонаха Йосафата і кілька новиків, де всі браття побиті на першій початкуючій офензиві в Сербії. Там згинуло понад десять наших монахів-братів» [13, с. 270]. Найбільші втрати студитів, які служили в австро-угорській армії, припадають вбитими на 1915 р. [13, с. 273]. Четверо братів потрапили до російського полону, а двоє – до італійського [13, с. 274]. Монахи опинилися сам на сам із викликами воєнного часу. У них не було опори у вигляді підтримки їхнього архімандрита, оскільки митрополит Андрей Шептицький перебував у російському ув'язненні протягом 1914–1917 рр. Для нього це був досвід жертви, який під час Другої світової війни допоможе йому глибоко розуміти й переживати лихо людей. Збереглося небагато джерел, які розповідають про його поневіряння в якості царського в'язня. Ієромонах Теофан (Шевага) передає в хроніці розповідь архімандрита в липні 1920 р. Він пише, що «головний поліційний комендант жандармерії знущався над ним в той спосіб, що крав усі пакети і гроші, які до Отця Митрополита приходили з Америки й Австрії через Червоний Швейцарський Хрест і все конфіскував на свою користь через цілий час їх тяжкої в'язниці в монастирі. Час до часу приходив до Отця Митрополита латинський священик, котрий їх сповідав, бо нашого не було, то рівно ж комендант жандармерії часто не допускав до них, щоби їх висповідати. Щодо умеблювання тої тюремної камери, де Отець Митрополит перемучилися понад 2–1/2 року і сама камера виглядала в таким виді: камера була досить довга на половині переділена чорними брудними дошками, довготи 6–7 метрів, а вузенька на 2 метри, висока на 4 метри, а під самим суфітом по віконцеві в обох переділах, 40х40, маленькі і сильно заграбовані залізними широкими штабами, і через то було дуже мало світла, а рівночасно було дуже сиро і брак свіжого повітря. Щодо умеблювання, не було нічого, крім маленької поламаної лавки в кутику, де не можна було її з того місця рухати, тапчан замість ліжка, а під голову трошки соломи стухлої в бруднім мішочку, і два подерті брудні коци (одіяла). Поламаний столик в темнім кутику, де його не можна було з місця рухати, і то все умеблювання. Щодо харчів, то діставали дуже бідненько так, що заледве прожити, що як вже по революції в 1917 р., коли їх звільнили, Отець Митрополит були сильно змізерніли і підупали на здоровлю» [13, с. 280]. Підтверджують достовірність вказаного переказу спогади особистого секретаря митрополита Андрея Шептицького у 1917–1918 рр. о. Іриня (Готри), ЧСВВ [16, с. 157]. Зі слів митрополита Андрея Шептицького можна зрозуміти, що він був людиною, яка наповну відчула на собі брутальне ставлення осіб, наділених владою, переніс недоїдання й жахливі умови проживання. Цей досвід, очевидно, став дуже важливим у подальшому житті, адже породив поглиблене співчуття до людей у потребі. Це буде яскраво виражено у ставленні до євреїв, які звертатимуться до нього по допомогу. У багатьох їхніх свідченнях це буде зафіксовано [17, арк. 21; 18, акр.1; 14, с. 54; 19, с. 12].

Повертаючись до теми студитів у Першій світовій війні, потрібно підкреслити, що останні брати повернулися з російського полону аж у 1920 р. [13, с. 278]. У процесі свого повернення вони стали свідками утвердження більшовицької влади, із якою їм доведеться зіткнутися через два десятиліття. 1920 р. був роком повернення старих членів спільноти й зародженням генерації повоєнного покоління студитів. Серед тих, які допомагали євреям переховуватися, варто виділити майбутніх ієромонахів Йосифа (Йоана Шестюка 1894–1978) [13, с. 235], Кипріяна (Константина Шульгана 1885–1975) [13, с. 236] та схимонахів Теодозія (Цибрівського 1889–1972) [13, с.238], Севастьяна (Беня), який вступив до монастиря в 1921 р. [13, с. 237], і Атаназія (Кольбенка, 1906–1978), який вступив до монастиря в 1923 р. [13, с. 237]. Зокрема, ієромонах Йосиф (Шестюк) під час німецької окупації був настоятелем унівської Святоуспенської лаври й саме за його дозволом і сприянням монахи допомагали харчами євреям, які переховувались у довколишніх лісах [20, DVD. 406–006]. Також він сприяв переховуванню Курта Левіна [21, с. 148] та Фаїни Ляхер [22, арк. 2]. Ієромонах Кипріан (Шульган), за дорученням митрополита Андрея Шептицького, опікувався при монастирі сестер ЧСВВ у с. Підмихайлівцях молодшим сином рабина Єзекиїла Левіна – Натаном [23, арк.11]. Схимонах Севастьян (Бень) допомагав переховуватися рабині Давиду Кагане в монастирі св. Йосафата у Львові [24, с. 172]. Схимонах Теодозій (Цибрівського) переховував євреїв у підвалах взуттєвої фабрики «Солід» [21, с. 148]. Схимонах Атаназій (Кольбенко) доглядав прикутого до інвалідного візка митрополита Андрея Шептицького й виконував найрізноманітніші його прохання, пов'язані в тому числі й із переховуванням євреїв [25, DVD. 403–008].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Потрібно зауважити, що в задумах митрополита Андрея Шептицького студійське монашество посідало особливе місце в розв'язанні проб-

леми реалізації покликань серед селянства й робітничого середовища. Водночас творцям цієї спільноти вдалося збалансувати кількість членів із різних соціальних груп, що породило універсальність спільноти, до якої міг вступити кожний бажаючий. Напередодні Першої світової війни кількість студитів, порівняно з першими роками їх існування, суттєво зросла. Події війни стали катастрофічними для них. Доведено до руїни Скнилівської лаври святого Антонія Печерського багато братів були або арештовані австро-угорською владою, або ж мобілізовані до війська. На фронтах чимало студитів загинуло, декілька потрапили в полон до держав Антанти. Проте спільнота пережила ці потрясіння й після війни зуміла швидко відновитися. Результатом лихоліть Першої світової війни було народження двох поколінь студитів – воєнного та повоєнного, які набули досвіду виживання під час глобального воєнного катаклізму. Дослідження засвідчили, що багато цих людей відіграватимуть важливу роль у переховуванні євреїв під час Другої світової війни. Історичний досвід, який вони набули під час Першої світової війни, роль жертви, яку багато хто переніс на собі, стали тими складниками, що давали змогу цим монахам краще зрозуміти трагедію єврейського народу та сприяти його порятунку, спираючись на знання й уміння, які в них залишилися з попередньої війни.

Джерела та література

1. Расевич В. Галицьке греко-католицьке духовенство у Першій світовій війні: політичні, культурні і соціальні аспекти / В. Расевич, А. Заярнюк // Ковчег. – Т. VI. – Львів, 2012. – С. 160–192.
2. Гентош Л. Ватикан і виклики модерності: Східноєвропейська політика папи Бенедикта XV та українсько-польський конфлікт у Галичині (1914–1923) / Л. Гентош. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2006. – 456 с.
3. Гузар Л. Андрей Шептицький, Митрополит Галицький (1901–1944) – провісник екуменізму / Л. Гузар. – Жовква : Місіонер, 2015. – 495 с.
4. Шептицький К. Митрополит Андрей і оновлення східної чернечої традиції / К. Шептицький // Блаженний преподобномученик Климентій (Шептицький) : зб. творів. – Т. II. / упоряд. Бойко Юрій (ієрм. Юстин). – Львів : Колесо, 2014. – С. 133–144.
5. Шептицький К. Монахи Студити / К. Шептицький // Блаженний преподобномученик Климентій (Шептицький) : зб. творів. – Т. II. / упоряд. Бойко Юрій (ієрм. Юстин). – Львів : Колесо, 2014. – С. 145–149.
6. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІА), ф. 358, оп. 2, спр. 11, – 69 арк.
7. ЦДІА, ф. 358, оп. 1, спр. 49, 201 арк.
8. ЦДІА, ф. 408, оп. 1, спр. 237, 228 арк.
9. ЦДІА, ф. 408, оп. 1, спр. 238, 26 арк.
10. ЦДІА, ф. 525, оп. 1, спр. 25, 14 арк.
11. ЦДІА, ф. 684, оп. 2, спр. 136, 75 арк.
12. Мицько І. Святоуспенська Лавра в Уневі (кінець XIII ст. – кінець XX ст.) / І. Мицько. – Львів : Свічадо, 1998. – 319 с.
13. Монастирської хроніка, писана ієромонахом Теофаном, настоятелем монастиря в Скиті св. Андрея Студійського Уставу в Лужках // Музей народної архітектури та побуту у Львові – спадщина митрополита Андрея Шептицького : матеріали наук. конф. з нагоди 150-ліття від дня народження Митрополита Андрея Шептицького. – Львів : Колесо, 2016. – С. 235–304.
14. Левін К. Мандрівка крізь ілюзії / К. Левін. – Львів : Свічадо, 2007. – 478 с.
15. Спомини про Скнилів // Ясна путь. – 1936. – № 7–8. – С. 18–19.
16. Готра І. Поворот митрополита Андрея Шептицького із заслання (1917 р.): спогад особистого секретаря / І. Готра // Світильник істини: джерела до історії Української католицької богословської академії у Львові 1928–1929–1944. – Ч. II / Матеріали зібрав і опрацював д-р П. Синиця. – Торонто : Накладом студентства Богословської академії, 1976. – С. 156–163.
17. Архів Святоуспенської Унівської Лаври (АСУЛ), ф. 15, спр. 14, т. 2, 2 арк.
18. АСУЛ, ф. 15, спр. 14, т. 1, 2 арк.
19. Гейман Л. Забута епопея графа Шептицького // Л. Гейман / Жіночий світ. – Листопад-грудень, 1984. – Ч. 11–12. – С. 11–13.
20. АСУЛ, F. 017, Sp. 010, DVD. 406–006.
21. Lewin K. Przeżyłem. Saga Świętego Jura spisana w roku 1946 / K. Lewin. – Warszawa : Fundacja Zeszytów Literackich, 2011. – 188 s.
22. Архів Інституту Історії Церкви Українського католицького університету (АІЦ УКУ), П-1-1-743.10. – 16 арк.
23. АСУЛ, ф. 15, спр. 14, т. 1, 2 арк.
24. Щоденник Львівського гетто. Спогади рабина Давида Кахане. – Київ : Дух і Літера, 2003. – 267 с.
25. АСУЛ, F. 017, Sp. 010, DVD. 403–008.

Скира Юрий. Тяжёлые времена Первой мировой войны как фактор формирования опыта противостояния вызовам военного времени в монахов Студийского устава. В этой статье рассматривается влияние лихолетий Первой мировой войны на формирование опыта противостояния вызовам военного времени в монахов Студийского устава греко-католической церкви. Указывается, что исследование деятельности монашеских объединений греко-католической церкви во время Первой мировой войны, их образа жизни и восприятия событий, в эпицентре которых они оказались в результате прифронтовых перемещений двух воюющих блоков, остается малоисследованной темой в украинской истории. В большинстве случаев историки рассматривают общее восприятие этих задач духовенством греко-католической церкви или конкретными её деятелями. Однако более узкий аспект, который касается монашества, практически отсутствует в публикациях украинских ученых. Цель этой статьи – выделить историю монахов Студийского устава с точки зрения приобретения исторического опыта противостояния вызовам военного времени. Защищается мнение о том, что этот опыт является исключительно важным с точки зрения будущего этого объединения. Во время Второй мировой войны их архимандрит, Митрополит Андрей Шептицкий, был организатором кампании спасения евреев на территории Львовской архиепархии греко-католической церкви. Исследования показали, что многие из этих людей будут играть важную роль в укрывательстве евреев во время Второй мировой войны. Исторический опыт, который они приобрели в ходе Первой мировой войны, роль жертвы, которую многие испытали сами, стали теми факторами, которые давали монахам лучшее понимание о трагедии еврейского народа и внесли свой вклад в их спасение на основе знаний и навыков, которые были приобретены в ходе предыдущей войны.

Ключевые слова: Первая мировая война, монахи, опыт, преследование, евреи, Голокост.

Skira Yuriy. *Hard Times of the First World War as a Factor of Formation of Experience in Confronting Wartime Challenges by the Monks of the Studite Rite.* This article analyses an impact of the hard times of the First World War on the formation of experience in confronting wartime challenges by the monks of the Studite Rite of the Ukrainian Greek Catholic Church. The author shows that the activities of the religious communities of the Ukrainian Greek Catholic Church during the First World War, their lifestyle and perception of events, in the middle of which they found themselves caused by frontline displacement of the two combating blocks, remain underexplored in the Ukrainian history. In most cases, historians study general perception of those challenges by the clergy of the Ukrainian Greek Catholic Church or by a specific church figure. However, a more specific aspect, which concerns the religious, is practically absent in the Ukrainian scientists' publications. The aim of this article is to highlight the history of the monks community of the Studite Rite from the perspective of acquisition of historical experience in wartime challenges confrontation. The author defends an opinion that this experience was extremely important from the point of view of the future of this community. During the Second World War their archimandrite, Metropolitan Andrey Sheptytsky, organized campaign for the rescue of the Jews in Lviv Archdiocese of the Ukrainian Greek Catholic Church. The studies have shown that many of these people would play a major role in sheltering Jews during the Second World War. Historical experience acquired by them and sufferings they endured during the First World War became those factors which gave the monks better understanding of the tragedy of Jewish people and contributed into their salvation, based on the knowledge and skills gained during the previous war.

Key words: First world war, monks, experience, persecution, Jews, the Holocaust.

Статтю подано до редколегії
09.04.2017 р.

УДК 272(477.82-25)"192"(091)(092)Шельонжек

Галина Малєончук

Римо-католицька громада Луцька в міжвоєнний період

Охарактеризовано життя римо-католицької громади Луцька в 1920–1930-х рр. Виокремлено освітні, благодійні та просвітницькі організації лучан-католиків; проаналізовано методи їхньої роботи. Підкреслено роль єпископа Адольфа Шельонжека як ініціатора багатьох акцій католицької церкви в місті.

Ключові слова: Луцьк, римо-католицька громада, Луцька дієцезія, єпископ Адольф Шельонжек, католицька акція.

Постановка наукової проблеми та її значення. У міжвоєнний період Луцьк був поліконфесійним містом, де церковно-релігійна організація його мешканців була однією з форм національно-

© Малєончук Г., 2017